

**Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi
keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH)
programmi lisad: 1-6**

15.03.2011

Lisa 1. Vastused KSH programmi sisu osas (oktoober, 2010)	2
Lisa 2. Kuulutus „Pärnu Postimehes“	9
Lisa 3. Teade KSH programmi avalikustamisest	10
Lisa 4. Mati Kose ettepanekud, Kaitseministeeriumi vastus	11
Lisa 5. Programmi avaliku arutelu protokoll.....	15
Lisa 6. Keskkonnaameti ettepanekud.....	17

Andres Tõnisson
KSH ekspert

Lisa 1. Vastused KSH programmi sisu osas (oktoober, 2010)

Vastused Kaitseministeeriumi poolsele seisukoha küsimisele keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi sisu osas, lähtuvalt KeHJS § 36 lõikest 3

1. Paikuse vallavalitsus
2. Surju vallavalitsus
3. Siseministeerium
4. Keskkonnaministeerium
5. Pärnu maavalitsus
6. Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon

Laekunud vastustega on arvestatud või siis põhjendatud mitteametlikult KSH programmi uuendatud kavandis (23.11.2010), milline oli avalikul väljapanekul ja millega said tutvuda kõik seisukoha esitanud asutused. Uusi ettepanekuid avaliku väljapaneku jooksul nimetatud asutuste poolt ei tehtud.

PAIKUSE VALLAVALITSUS

Kaitseministeerium
Sakala 1
15094 TALLINN

Teie 13.10.2010 nr 12.1-1/4228

Meie 26.10.2010 nr 9-4.4/1177-1

Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi ja KSH algatamine

Paikuse Vallavalitsus, vaadanud läbi esitatud Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi kavandi, teeb ettepaneku täiendada punkt 4.2.

Meile saadetud KSH programmis on ette nähtud programmi punkt 4.2 alusel uurida müra mõju ainult kaitsealustele linnuliikidele. Paikuse Vallavalitsus teeb ettepaneku uurida laskeharjutustega kaasneva müra mõju kogu linnu- ja loomaliigile.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kuno Erkmann
Vallavanem

Ain Jakobson 442 0775

SURJU VALLAVALITSUS

Kaitseministeerium
Sakala 1
15094 TALLINN

Teie: 13.10.2010 nr. 12.1-1/4228

Meie: 28.10.2010 nr 3-5/411-1

Kikepera harjutusvälja KSH
Programm.

Surju Vallavalitsus on seisukohal, et Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise programm on koostatud "Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse" § 36 kohaselt, kuid väljaõppetegevuse mõjuraadiust (eelkõige müra) peaks kindlasti hindama 3 km kauguseni harjutusvälja välispiirist.

Lugupidamisega

Evi Kukk
Vallavanem

Andrus Lillemaa 4460819, 5266795

Surju küla
86401 Pärnu maakond
Reg nr 75000590

Tel 446 0821, 446 0842
Faks 446 0842
E-post surju@parnumaa.ee

Arvelduskonto 10902001666007
SEB Pank

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

Hr Kaupo Kaasik
Kaitseministeerium

Teie: 13.10.2010 nr 12.1-1/4228

Meie: 28.10.2010 nr 13-4/7-3

Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi ja KSH
algatamine

Lugupeetud hr Kaasik

Siseministeeriumil pole vastuväiteid Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi ja keskkonnamõju
strateegilise hindamise programmi kavandi kohta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Priit Heinsoo
Korraldus- ja kriminaalpoliitika osakonna juhataja

Tarmo Pruuli 612 5137
tarmo.pruuli@siseministeerium.ee

ÜHTSUS • KOOSTÖÖVALMIDUS • LAHENDUSEKESKSUS • EESMÄRGIPÄRASUS

Pikk 61, 15065 Tallinn
Reg kood 70000562

Telefon 612 5008, faks 612 5087
e-post info@siseministeerium.ee

www.siseministeerium.ee

KESKKONNAMINISTEERIUM

Hr Kaupo Kaasik
Kaitseministeerium
Sakala 1
15094 TALLINN

Teie 13.10.2010 nr 12.1-1/4228

Meie 20.10.2010 nr 11-2/7665-2

Seisukoht keskkonnamõju strateegilise
hindamise programmi osas

Austatud härra Kaasik

Olete saatnud Keskkonnaministeeriumile kirja, millega küsite keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 36 lg 3 alusel meie seisukohta Kikepera harjutusvälja arendamise arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi kohta.

KeHJS § 36 lõige 3 kohustab KSH programmi koostamisel küsima selle sisu osas asjakohaste asutuste seisukohta. Juhime Teie tähelepanu sellele, et seisukohta ei pea küsima kõikidelt nimetatud seadusesättes loetletud asutustelt, vaid ainult asjaomastelt ja piirkonna eripärasid hästi tundvatelt. Antud juhul on pädevaks asutuseks Keskkonnaministeeriumi allasutus Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon, kes on ühtlasi ka KeHJS § 38 lõike 1 kohaselt KSH järelevalvaja. Seega oleks kõnealusel juhul olnud piisav küsida vaid Keskkonnaameti seisukohta.

Sellegipoolest oleme kõnealuse KSH programmiga tutvunud ning selle sisu osas märkuseid ei ole.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Olavi Tammemäe
Asekantsleri kt

Maris Malva 626 0742; maris.malva@envir.ee

Kaitseministeerium
Infrastruktuuri osakond
Sakala 1, Tallinn
infrastruktuur@kmin.ee

Teie 13.10.2010 nr 12.1-1/4228
Meie 11.2010 nr 9-7/2649

Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi ja KSH algatamine

Tutvunud Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi KSH programmiga, teen ettepaneku harjutusväljaku kasutamisega seotud mõjude peatükis käsitleda ka laskeharjutustest teavitismehhanisme nii ümbruskonna elanike kui metsa juhukülaliste võimalike negatiivsete mõjude ärahoidmiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Metsoja
Maavanem

Raine Viitas 4479762
raine.viitas@mv.parnu.ee

Pr Eva-Liisa Kerves
Kaitseministeerium
Eva-Liisa.Kerves@kmin.ee
infrastruktuur@kmin.ee

Teie e-kiri 13.10.2010

Meie 18.11.2010 nr PV 6-8/40005-2

Arvamus Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta

Austatud Eva-Liisa Kerves

Vaadanud läbi Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi, esitamise järgmised ettepanekud ja seisukohad programmi kohta:

KSH hindamisel kasutatav metoodika – Palume kirjeldada programmis hindamisel kasutatavat metoodikat. Samuti tuleks selgitada, milliseid lisauuringuid on kavas läbi viia. Asume seisukohale, et kui KSH käigus selgub olemasolevat kirjandust ning kättesaadavaid uuringuid analüüsid, et info KSH koostamiseks napib, tuleb vegetatsiooniperioodil teostada täiendavaid uuringuid, vaatluseid ja võtta ekspertarvamusi. Mõju hindamisel Natura 2000 aladele tuleb lähtuda Loodusdirektiivi artikli 6 lõigetes 3 ja 4 esitatud nõuetest ja metoodikast. Selleks on Eestis väljatöötatud vastavad metoodilised juhised – nt “Natura 2000 alad oluliselt mõjutavate kavade ja projektide hindamine (Keskkonnaministeerium, 2005) ja “Juhised loodusdirektiivi artikli 6 lõigete 3 ja 4 rakendamiseks Eestis (Säästva Eesti Instituut, 2006).

Palume lisada programmi, et KSH käigus analüüsitakse Kikepera harjutusväljaku kooskõla erinevate asjassepuutuvate kavade ja planeeringutega – nt Surju valla üldplaneering, maakonna teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“(2003), Surju valla arengukava jne.

KeHJS § 36 lg 2 järgi määrab programm KSH ulatuse ja selgitab ning muuhulgas nimetab eeldatavalt kaasneva keskkonnamõju ulatuse Natura 2000 võrgustiku alale. Palume nimetada KSH programmis need kaitsealad, hoiualad, püsielupaigad, kaitsealuste liikide elupaigad ja muud loodusväärtused, mis jäävad harjutusväljaku maa-alale ja selle mõjuraadiusse.

KSH programmi ptk 6 (KSH tulemuste avalikustamine) – Palume täpsustada Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi seoseid KSH programmi ja aruandega (sh ajakava osas). Millal toimub arendusprogrammi avalikustamine, kooskõlastamine, keskkonnatingimuste ja seiremeetmete lisamine/rakendamine.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Sulev Vare
Juhataja kt

Toomas Kalda 447 7383; toomas.kalda@keskkonnaamet.ee

Lisa 2. Kuulutus „Pärnu Postimehes“

14 27. NOVEMBER 2010

KAITSEMINISTEERIUM

Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalikustamine

Kaitseministeerium teatab Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) programmi avalikustamisest.

Kikepera harjutusväli asub Pärnu maakonnas Surju vallas Kikepera külas. Arendusprogrammi eesmärk on seni kasutamata, ent sõjaliseks väljaõppeks planeeringutega reserveeritud maa-ala (850 ha) tsoneerimine erinevate kasutusviiside lõikes, arvestades üldisi keskkonnatingimusi ja perspektiivset kasutuskoormust.

Arendusprogrammi ja KSH koostamise algataja, arendusprogrammi koostaja ja kehtestaja on Kaitseministeerium. Vajalike tegevuslubade andja on Surju Vallavalitsus, KSH järelevalvaja on Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon.

Arendusprogrammi koostamise ja KSH algatamise otsusega, samuti arendusprogrammi kavandiga on võimalik tutvuda Kaitseministeeriumi dokumendiregistris või Kaitseministeeriumis aadressil Sakala 1, 15094 Tallinn (kontaktisik Andres Ideon, tel 717 0165, e-post: andres.ideon@kmin.ee).

KSH programmiga saab ajavahemikus 6.12.-20.12.2010 tutvuda:

1) Kaitseministeeriumi kodulehel:

<http://www.kmin.ee/et/kikepera-harjutusvali>

2) tööpäeviti Surju vallavalitsuses ning valla kodulehel:

www.surju.ee

KSH programmi kohta saab kirjalikke ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi esitada eeltoodud aadressidel kuni 20. detsembrini 2010.

**KSH programmi avalik arutelu toimub
20. detsembril 2010 kell 15 Surju rahvamajas.**

Lisa 3. Teade KSH programmi avalikustamisest

From: Andres Ideon
Sent: 29. november 2010. a. 15:50
To: 'surju@parnumaa.ee'; 'mv@mv.parnu.ee'; 'info@siseministeerium.ee';
'info@sm.ee'; 'parnu@keskkonnaamet.ee'; 'parnumaa@rmk.ee';
'info@eko.org.ee'
Subject: Keskkonnamõju hindamise teated

Tere!

Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avalikustamine

Kaitseministeerium teatab Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) programmi avalikustamisest.

Kikepera harjutusväli asub Pärnu maakonnas, Surju vallas, Kikepera külas. Arendusprogrammi eesmärk on seni kasutamata, ent sõjaliseks väljaõppeks planeeringutega reserveeritud maa-ala (850 ha) tsoneerimine erinevate kasutusviiside lõikes, arvestades üldisi keskkonnatingimusi ja perspektiivset kasutuskooormust.

Arendusprogrammi ja KSH koostamise algataja, arendusprogrammi koostaja ja kehtestaja on Kaitseministeerium. Vajalike tegevuslubade andja on Surju Vallavalitsus, KSH järelvalvaja on Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon.

Arendusprogrammi koostamise ja KSH algatamise otsusega, samuti arendusprogrammi kavandiga on võimalik tutvuda Kaitseministeeriumi dokumendiregistris või Kaitseministeeriumis aadressil Sakala 1, 15094, (kontaktisik Andres Ideon, tel: 7170165, e-post: andres.ideon@kmin.ee).

KSH programmiga saab ajavahemikus 06.12–20.12.2010 tutvuda: 1) Kaitseministeeriumi kodulehel: <http://www.kmin.ee/et/kikepera-harjutusvali>; 2) tööpäeviti Surju vallavalitsuses ning valla kodulehel: www.surju.ee. KSH programmi kohta saab kirjalikke ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi esitada eeltoodud aadressidel kuni 20. detsembrini 2010.

KSH programmi avalik arutelu toimub 20. detsembril 2010. a. kell 15.00 Surju rahvamajas.

<http://www.ametlikudteadaanded.ee/index.php?act=1&teade=1344976>

Andres Ideon
Infrastruktuuri osakond
Kaitseministeerium

Tel: 717 0165
Mob: 5668 5831

Lisa 4. Mati Kose ettepanekud, Kaitseministeeriumi vastus

Lp. Andres Ideon
Kaitseministeerium
Sakala 1, 15094
Tallinn

19.12.2010

Ettepanekud Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi KSH programmi täiendamiseks

Olles tutvunud KSH programmi, harjutusvälja arenguvisioni dokumendi ja loodusväärtuste uuringute aruannetega ning konsulteerinud piirkonna linnustikku tundvate ekspertidega jõudsin järeldusele, et Kaitseministeeriumi poolt menetletava Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi KSH programmi tuleks täiendada ja täpsustada.

Kuigi harjutusväljakuks kavandataval maa-alal otseselt on kõrge kaitseväärtusega linnuliikide pesitsusterritooriumite arv väike, paiknevad ala ümbruses mitmed ulatuslikku loodusmaastikku kasutavate ja kõrge häirimistundlikkusega linnuliikide (kaljukotkas, must-toonekurg, metsis, teder jt) elupaigad. Vastavatel liikidel on sageli vähemalt sama oluline kui pesa- või mängupaiga puutumatus ka teiste funktsionaalselt tähtsate alade (toitumis- varje- puhkamisalad jne) kvaliteet, kättesaadavus või häirimatus. Seepärast ei võimalda üksnes vastavate kaitstavate liikide pesa- või mängupaiga teadmine anda piisavat ülevaadet teiste liigile oluliste alade kasutusmuustrite kohta ja võimalikest mõjudest registreeritud elupaikadest väljaspool. Sellest lähtuvalt on vajalik täiendavalt täpsustada, kas ja millisel määral vastavad liigid harjutusvälja mõjupiirkonna alasid kasutavad ning kas ja millisel määral võib harjutusvälja rajamine mõjutada vastavat kasutusmuustrit ning nende liikide piirkondlikku looduskaitsest seisundit.

Teiseks harjutusvälja linnustiku mõjude hindamist raskendavaks asjaoluks on, et vastav ELF-lt tellitud aruanne pärineb 2006. aastast ja võib olla vähemalt linnustiku osas juba vananenud. Nii metsise kui tedre seire Eestis on näidanud nende asurkondade kiiret kahanemist viimastel aastatel. Samas esineb aga ka aeg-ajalt ka mängupaikade nihkumist või uute tekkimist. Must-toonekure arvuus ja produktiivsus on samuti viimastel aastatel järjekindlalt langenud ja samas on liigi bioloogiat paremini tundma õpitud. Seetõttu on varasemast olulisemaks osutunud soodsate toitumiskohtade roll liigi sigimisperioodil, mida võivad kasutada mitme paari vanalinnud.

Eeltoodud põhjustest lähtuvalt on oluline täpsustada kaasaegset vastavate võtmeliikide asurkonda (metsis, teder, must-toonekurg) ning nende poolt kavandatavat harjutusvälja ala ja selle lähemas mõjupiirkonnas ning selle

kasutusmustrit erinevatest olulistest eluvajadustest lähtuvalt. Alles seejärel on võimalik adekvaatselt hinnata harjutusvälja võimalike otseste, kaudsete ja võimalike kuhjivate mõjude esinemist või puudumist ning olulisuse määra. Samuti vastavalt vajadusele mõjude leevendamise või kompenseerimise abinõude väljatöötamist.

Vastavalt eelöeldule teen ettepaneku KS programmi täiendada järgmiselt:

- harjutusvälja võimalike linnustiku mõjude täpsemaks hindamiseks ja varasemate loendusandmete uuendamiseks viikase KSH linnustiku mõjude hindamiseks läbi täiendav kanaliste ja must-toonekure asurkondade inventuur ning kevad-suvise elupaikade kasutusmustrit analüüs
- linnustikule avalduva mõju hindamise üheks lähtealuseks on KSH käigus tellitav müra modelleering. Seetõttu ei saa linnustiku mõjude hindamise aruanne valmida enne kui on kätte saadavad müra uuringute tulemused
- linnustikule avalduva mõju hindamise üheks meetodiks on võrdlus analoogiliste harjutusaladega Eestis ja mujal sarnase loodusega piirkondades Euroopas (Eriti Skandinaavias). KM peab vajadusel selleks ette nägema võimalused olemasolevate Eesti harjutusaladega tutvumiseks ja soovitavalt pikemat aega kasutuses olevate aladega väljaspool Eestit (kus on ka olemas paralleelsed linnustiku uuringud)

Linnukaitse ja militaarse iseloomuga treeningualad ei pruugi olla üksteist välistavad ja maailmapraktikas on mitmeid näiteid, kus vastava eduka koostöö abil on haruldaste liikide seisund hoopiski paranenud. See aga eeldab koostöövalmidust ning asjakohaste ja kaasaegsete andmete olemasolu mõjude hindamiseks ja leevendusmeetmete väljatöötamiseks.

Mati Kose
keskkonnaekspert

Eesti Ornitoloogiaühingu
Linnukaitse komisjoni liige
(ajapuudusel ei jõutud seda seisukohta ametlikult komisjonis kinnitada)

Lp. Mati Kose
Eesti Ornitoloogiaühing

Meie: 28.12.2010
Teie: 19.12.2010

Täname Teid kaasamõtlemise ja ettepanekute eest seonduvalt Kikepera harjutusvälja KSH programmiga. Kaaludes Teie ettepanekuid, saame vastata järgmist:

1. Vajalik on täiendav inventuur kanaliste ja must-toonekure asurkondadele ning kevad-suvise elupaikade kasutusmustrite analüüs.

Seni on KSH programmi kavandis kirjas, et eraldi tööna, ent KSH koosseisus, tellitakse „eksperthinnang HV võimaliku mõju kohta linnustikule“. Oleme lähtunud eksperthinnangu (ehk valdavalt olemasolevale andmestikule tugineva hinnangu, mille esitab kutseline ornitoloog) põhimõttest seetõttu, et:

- a) kaitsealuste loodusväärtuste üldine seire ja inventeerimine on ikkagi Keskkonnaministeeriumi haldusala küsimus. Pole loogiline, et Kaitseministeerium peaks (ammu teadaoleva) Kikepera harjutusvälja ümbruses teostama (tellima) suuremaid uuringuid, mis seisavad eraldi riigis nii või teisiti teostatavatest.
- b) Eesti Ornitoloogiaühing on Keskkonnaameti tellimisel teostanud, alates 2009, metsise mängukohtade inventeerimist, seda ka Kikepera HV lähistel. Need andmed on riigi omad, piisavalt värsked ja eksperthinnangus kasutatavad. Ka must-toonekure kui I kategooria liigi seire on piisavalt sage, et ekspert saab tugineda olemasolevale (sh. aktuaalsele) lähteandmestikule.
- c) sisulise poole pealt (HV tegelik mõju linnustikule) on meil alust arvata, et harjutusväljade oluline mõju ei ulatu kuigi kaugele HV-l kasutuses olevatest, otseselt müra tekkega seotud, aladest. Meie senine praktika keskpõlügenil ja harjutusväljadel (Nursipalu, Klooga, Sirgala, Männiku) ei osunda kusagil, et mõni ohustatud linnuliik on kas hävinud või asunud mujale justnimelt Kaitseväge tegevuse tõttu. Küll on aga kõikidel harjutusväljadel (st. mitte nende lähialal vaid otse harjutusväljal) teada arvukalt kaitsealuste linnuliikide elupaiku: keskpõlügenil näiteks 11% ja Nursipalus 13% HV pindalast. Keskpõlügenil vormistati hiljuti (2009) kaks uut metsise püsielupaika. Nursipalus läbiviidud uuring (Riho Marja, 2009) osundas, et HV piires varieerub üldine linnurikkus (liikide arv) suhteliselt vähe. Mürarikastel aladel oli see ligikaudu 1/3 väiksem, kui HV perifeerses osas. Mitmetes linnustikulistes hinnangutes (Männiku ja Klooga HV-d) on linnueksperdid rõhutanud avatud maastiku püsimumise (st. laskeharjutuste jätkumise) olulisust, mis tagab ka lindude elupaikade vaheldusrikkuse.

Kokkuvõttes esimesele ettepanekule leiame, et täiendav uuring on antud juhtumil (ohuga võrreldes) ebaproportsionaalne tegevus. Kui hinnang viitab uuringu vajadusele, on see kaalumise koht.

2. *Linnustikule avalduva mõju hindamine saab tugineda müra uuringu tulemustel.*

Tõepoolest, eksperthinnangut linnustiku mõjutamise osas on loogiline siduda mürauuringu tulemustega. KSH programmis on sisse viidud parandus, millega on nende hinnangute omavaheline seos selgem (enne mürauuring, siis linnustiku hinnang).

3. *Analoogsete harjutusalade uurimise vajadus. Kaitseministeerium peab vajadusel ette nägema võimalused (siis linnueksperdile), et tutvuda olemasolevate Eesti harjutusaladega ning ka pikemat aega kasutuses olevate harjutusaladega väljaspool Eestit.*

Otseselt pole see Kikepera KSH küsimus vaid laiem teema. Kaitseväe harjutusalad ei ole suletud territooriumid, nendel liikumine (va. väga piiratud alad) on suurem osa ajast kõigile vaba. Toimuvad riiklikud ja ametkondlikud seired. Kas siis konkreetsete planeeringute või muude sündmuste tõttu on pidevalt tellitud ka linnustikulisi uuringuid-hinnanguid. Kaitseväe Logistikakeskuse kodulehelt <http://harjutusvali.mil.ee/> on leitavad näiteks:

1) Nursipalu ja Sirgala planeeritavate harjutusväljade loodusväärtuste inventeerimise tulemused. Vastutavad täitjad: Tiiu Kull ja Merit Otsus. EPMÜ PKI. Tartu, 2005; 2) Linnustiku seire Sirgala harjutusväljal 2009 aastal. Vastutav täitja: Riho Marja. Tartu, 2009; 3) Linnustiku seire Nursipalu harjutusväljal 2009 aastal. Vastutav täitja: Riho Marja. Tartu, 2009; 4) Linnustiku seire õppelaskmiste mõju hindamiseks Nõva Liivase harjutusalal. Vastutavad täitjad: Tiit Randla ja Tarvo Valker. Haapsalu, 2010.

Väiksemaid hinnanguid on teisigi. Igasugune spetsialistide-teadlaste poolne initsiatiiv (konkreetne uurimisprogramm või –idee) on siin teretulnud. Kahjuks oleme aga sageli kokku puutunud ka nähtusega, mida võib nimetada spetsialistide kas ülekoormatuseks või huvipuuduseks. Päringutele vaatamata (EOÜ, Maaülikool) ei ole me leidnud teostajaid maalt-merele suunatud (nn ÕSMAAP) harjutusalade linnustiku uuringu teostamiseks. Põhimõtteliselt aga on Kaitseministeerium huvitatud ja valmis toetama uuringut, millest nähtub mürarikaste harjutuste tegelik mõju elustikule. Võimalik, et ka Kikepera HV KSH linnustiku eksperthinnang annab mingi idee või ettepaneku, mida edaspidi peaks süvendatult uurima.

Lugupidamisega

Andres Ideon, arendusprogrammi koordinaator
Andres Tõnisson, KSH ekspert

Lisa 5. Programmi avaliku arutelu protokoll

Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi avaliku arutelu protokoll

Koht: Surju rahvamaja

Aeg: 20.12. 2010 kell 15-16.40

Osaesid (vastavalt nimekirjale): Andres Ideon, Andres Tõnisson, Toomas Kuningas, Margo Sai, Imre Õim, Liina Allikas, Ave Kartau, Kadri-Aija Viik, Vahur Viik, Ülo Ott, Andrus Lillemaa, Margo Ollino, Evi Kukk, Venno Slugen, Merili Vipper.

1. Andres Ideon (Kaitseministeerium) tutvustas Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi eesmäärke, õiguslikke aluseid, protseduure.
2. Andres Tõnisson (KSH programmi koostaja) tutvustas KSH programmi ehk mida on vaja mõju hindamisel arvestada ja milline peab olema KSH aruande ülesehitus.
3. Nii arendusprogrammi kui KSH programmi tutvustused lähtusid varem avalikusele teadaolevatest dokumentidest: mõlema dokumendi kavandid olid avalikul väljapanekul Kaitseministeeriumi, samuti ka valdade (Surju ja Paikuse) kodulehel.
4. Avaliku väljapaneku jooksul laekus üks kirjalik ettepanek KSH programile (Mati Kose – Eesti Ornitoloogiaühing). Ettepanek leiab käsitlemist programmi parandatud versioonis.
5. Koosolekul ei esitatud konkreetseid ettepanekuid KSH programmi sisu osas. Kohalike inimeste mure seoses harjutusväljaga avaldus eelkõige kahes küsimuses: 1) võimalik turvalisuse risk, mis tuleneb halvast mobiililevist antud alal; 2) teehoolduse teema ja vastava lepingu/kokkuleppe vajadus (RMK-Surju vald-Kaitseväge) edaspidi. Esimesele küsimusele vastates kinnitas Kaitseväge esindaja Venno Slugen, et õppustel kasutatakse raadiosidet ning et harjutusväli ja selle ohualad saavad tähistuse, mis peab välistama kõrvaliste isikute sattumise valesse kohta õppuste ajal. Teine küsimus (lisakoormus teedale) on sees ka KSH programmis, seda peab ekspert edaspidi analüüsima ja esitama sobiva lahendusvariandi.

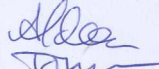

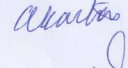

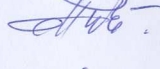
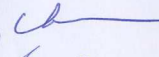
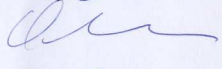
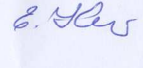

Koosoleku juhataja: Andres Ideon

Protokollija: Liina Allikas (diktofoni abil)

Kikepera harjutusvälja arendusprogrammi
keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi
avalik arutelu

20. detsember 2010
Surju rahvamaja

arutelul osalejad

	Nimi, asutus	Allkiri
1	Andres Ideon, Kaitseministeerium	
2	Andres Tõnisson, keskkonna ekspert	
3	TOOMAS Kuningas KAITSELIIT	
4	MARGO SAI KAITSELIIT	
5	Imre Ein, Kaitsevägi	
6	Liina Allikas Kaitsevägi	
7	Ave Hartau, Surju vallavalikogu	
8	Liina Hartau, Surju vallavalikogu	
9	Volmer Viik Võõrande meeskond	
10	Kilo Ott	
11	Andrus Lillemaa Surju Vallavalitsus	
12	Margo Olliner Orissaare talu	
13	EM Kukk Surju Vallavalitsus	
14	Venna Suvagin KV Logistikum	
15	Merli Põpp KVKP	

Lisa 6. Keskkonnaameti ettepanekud

Hr Mikk Marran
Kaitseministeerium
kantselei@kmin.ee;Andres.Ideon@kmin.ee
8/11/1001-4

Teie 05.01.2011 nr 12.1-1/25

Meie 09.02.2011 nr PV 6-

Kikepera harjutusväljaku keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi puuduste kõrvaldamine

Austatud härra Marran

Olete esitanud 05.01.2011 kirjaga nr nr 12.1-1/25 Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioonile, keskkonnamõju strateegilise hindamise järelevalvajale, heakskiitmiseks Kikepera harjutusväljaku keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi. Lähtuvalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 38 lg 2 esitame järgmised märkused ja selgitused Kikepera harjutusväljaku KSH programmi, avalikul väljapanekul laekunud ettepanekute ning ettepanekute vastuste kohta.

I.KSH algatamine ja KSH programmi avalikustamine

Kikepera harjutusväljaku KSH algati kaitseministri käskkirjaga nr 370. Hindamise objektiks on kaitsevæe Kikepera harjutusväljaku (HV) arendusprogramm (AP), milles nähakse ette HV väljaehitamise ja väljaõppe üldised põhimõtted. AP eesmärk on seni kasutamata, ent sõjaliseks väljaõppeks planeeringutega reserveeritud maa-ala (850 ha) tsoneerimine erinevate kasutusviiside tarvis, arvestades seejuures üldisi keskkonnatingimusi ja perspektiivset kasutuskooormust.

AP ja KSH koostamise korraldaja on Kaitseministeerium, KSH programmi koostaja Andres Tõnisson, KSH aruande koostab riigihanke tulemusel väljavalitud ekspert. KSH algatamisest teatati väljaandes „Ametlikud Teadaanded“ (05.20.2010), maakondlikus väljaandes „Pärnu Postimees“ (06.10.2010) ja KSH programmi ptk 6 nimetatud asutustele.

Kikepera harjutusväljaku KSH programmi avalik väljapanek toimus ajavahemikul 06.12 – 20.12.2010. a. Surju Vallavalitsuses ja Kaitseministeeriumis. KSH programmiga sai tutvuda Kaitseministeeriumi kodulehel, tööpäeviti Surju vallavalitsuses ning valla kodulehel. KSH programmi avalik arutelu toimus 20.12.2010. a. Surju Vallavalitsuses. Kaitseministeerium teatas KSH programmi avalikustamisest väljaandes „Ametlikud Teadaanded“ (29.11.2010), maakondlikus väljaandes „Pärnu Postimees“ (27.11.2010), Surju Vallavalitsuse ja Kaitseministeeriumi kodulehel ning kirjalikult KSH programmi ptk 7 nimetatud asutustele.

II.KSH programmi kohta laekunud ettepanekud-vastuväited; ettepanekute-vastuväidete arvestamine/arvestamata jätmine

KSH programmi avalikustamise eel küsis Kaitseministeerium kirjalikult seisukohti KSH programmi sisu osas. Seisukohad esitasid Paikuse Vallavalitsus, Surju Vallavalitsus, Siseministeerium, Keskkonnaministeerium, Pärnu Maavalitsus ja Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon. KSH programmi ei ole lisatud nimetud asutuste kirjavahetust. Esitatud on kokkuvõtlik tabel seisukohtade ja nende arvestamise osas, mis ei ole meie hinnangul piisav.

Keskkonnaameti 18.11.2010 seisukohakirjas palusime muuhulgas kirjeldada programmis hindamisel kasutatavat meetodikat ja selgitada, milliseid lisauuringuid on kavas läbi viia. Olete lisanud KSH programmi meetodika peatüki, mida tuleks oluliselt täiendada. Palume kirjeldada, milliseid on kavandatava tegevuse (ja/või selle osade) reaalsed alternatiivid (arengustsenaariumid), mille strateegilist mõju hinnatakse. Palume täpsustada, millised on keskkonnaeesmärgid ja

kriteeriumid/indikaatorid, mille kaudu hinnatakse kavandatud tegevusi ja esitatakse leevendusmeetmeid.

Oma kirjas palusime selgitada Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi seoseid KSH programmi ja aruandega (ajakava, arendusprogrammi avalikustamine, kooskõlastamine, keskkonningimuste ja seiremeetmete lisamine/rakendamine). Palume põhjendust, miks ei ole esitatud seisukohta arvestatud? Milliste õigusaktide alusel toimub Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi koostamine ning kas see on avalik protsess? Juhime tähelepanu asjaolule, et KSH ei ole iseseisev protsess, vaid seda koostatakse strateegilisele planeerimisdokumendile. Hea planeerimistava kohaselt peaksid KSH ja planeeringumenetlused toimuma koos, seega peaks programmis KSH ajakava sisaldama ka AP ajakava.

KSH programmi avaliku väljapaneku ajal esitas kirjaliku seisukoha Eesti Ornitoloogiaühingu nimel Mati Kose (19.12.2010), kes tegi ettepaneku viia KSH käigus läbi täiendav kanaliste ja must-toonekure asurkondade inventuur, kevad-suvisel elupaikade kasutusmustrit analüüs, tellida linnustikule avalduva mõju hindamise üheks lähtealuseks aluseks olev müra modelleering ja teostada võrdlus linnustikule avalduvate mõjude osas analoogsete kaitseväärt harjutusaladega.

Ekspert vastas Mati Kose ettepanekutele 19.12.2010. kirjaga, milles nõustus müra modelleerimise uuringu tellimise vajadusega. Samas pidas ekspert ebaproportsionaalseks tegevuseks kanaliste ja must-toonekure asurkondade inventuuri ning kevad-suvisel elupaikade kasutusmustrit uuringu tegemist. KSH eksperdi 19.12.2010 vastuskirjale koostas Mati Kose 14.01.2011 täiendava selgituskirja, milles põhjendas veelkord nimetatud uuringute läbiviimise vajadust ja tegi ettepaneku lisada KSH programmi harjutusväljaku rajamisega seotud melioratsioonitööde mõju analüüsimise kaitstavatele taimeliikidele ja harjutusväljaku mõju suurkiskjate (hunt, ilves, karu) elupaikadele.

Asume seisukohale, et Mati Kose argumendid on põhjendatud ning nendega tuleb arvestada KSH aruande koostamisel. KeHJS järgi on KSH eesmärgiks keskkonnakaalutluste arvestamine strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ning kehtestamisel. Analoogselt KMH-ga tuleb KSH käigus ammendavalt välja selgitada kavandatud tegevuse ja/või selle alternatiivide eeldav keskkonnamõju. Keskkonnaseisundi kahjustamist tuleb igal juhul vältida ja kui see ei ole võimalik, siis leevendavate meetmete abil minimeerida. Oluline on märkida, et KSH (KMH) analüüs tugineb valdavalt kättesaadavatele olemasolevatele andmetele. Juhul, kui infot napib, on väga levinud tava teostada KSH käigus täiendavaid uuringuid, vaatluseid ja võtta ekspertarvamusi. Lisauuringute vajadus on oluline tuvastada võimalikult varajases etapis, hiljemalt enne KSH programmi heakskiitmist. Nõustume Mati Kosega, et Kikepera harjutusväljaku osas napib andmeid kirjeldatud liigirühmadele (sh suurulukitele) avalduva mõju prognoosimiseks. Seega tuleb KSH programmis antud uuringute ja erialaspetsialistide kaasamise vajadus ette näha.

III.Otsustus

KeHJS § 39 lg 1 alusel esitab strateegilise planeerimisdokumendi koostaja pärast KSH programmi avalikku arutelu programmi koos selle kohta esitatud ettepanekute, vastuväidete ja küsimustega, nende arvestamise selgituste, arvestamata jätmise põhjenduste ning programmi avaliku arutelu protokolliga KSH järelevalvajale heakskiitmiseks. KSH järelevalvaja ei kiida KSH programmi heaks, kui programm ei vasta KeHJS § 36 lg 2 nõuetele, strateegilise planeerimisdokumendi koostaja ei ole esitanud KeHJS § 39 lg 1 nimetatud dokumente, koostaja ei ole KSH programmi kohta esitatud ettepanekute ja vastuväidetega arvestamata jätmist põhjendanud või on KSH programmi koostanud ekspert, kes ei vasta KeHJS seaduse § 34 lõikes 3 sätestatud nõuetele.

Lähtuvalt eelöeldust asume seisukohale, et Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioonile heakskiitmiseks esitatud Kikepera harjutusväljaku KSH programmis on olulised puudused, mis takistavad programmi heakskiitmist. KSH programmi tuleb lisada KSH programmi sisu osas konsulteeritud asutuste kirjavahetus. KSH programmis tuleb kirjeldada, milliseid on kavandatava tegevuse (ja/või selle osade) reaalsed alternatiivid (arengustenaariumid), mille strateegilist mõju hinnatakse. Täpsustada tuleb, millised on keskkonnaeesmärgid ja kriteeriumid/indikaatorid, mille kaudu hinnatakse kavandatud tegevusi ja esitatakse leevendusmeetmeid. Programmi tuleb lisada Kikepera harjutusväljaku arendusprogrammi seosed KSH programmi ja aruandega. Juhul kui see ei ole võimalik, palume nõude arvestamata jätmist põhjendada. KSH programmi tuleb lisada Mati Kose poolt tõstatatud uuringute ja täiendavate analüüsiavaldkondade (kaitsealused taimed, suurkiskjad) vajalikkus.

Vastavalt haldusmenetluse seaduse § 15 lg 2 ja § 40 lg 2 palume esitada täiendatud Kikepera harjutusväljaku KSH programm Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioonile läbivaatamiseks ning heakskiidu saamiseks hiljemalt 31. märtsiks 2011. a. Antud tähtajaks materjalide mitteesitamise korral jätab Keskkonnaameti Pärnu-Viljandi regioon antud KSH programmi heakskiitmata, mis toob kaasa KSH programmi uue avalikustamise kohustuse vastavalt KeHJS nõuetele.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Sulev Vare
Juhataja kt

Toomas Kalda 447 7383, toomas.kalda@keskkonnaamet.ee